

ЗАСОБИ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНЦІЇ "АКТИВНА ЖИТТЄВА ПОЗИЦІЯ" У СТУДЕНТІВ ВИШУ

¹ Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті сформульовано визначення соціально-особистісної компетенції "активна життєва позиція" та описано методику проведення групових тренінгів для її розвитку у студентів вишу.

Ключові слова: тренінг, соціально-особистісна компетенція, компетенція, активна життєва позиція, патерн, поведінковий патерн.

Abstract

This article is the definition of social and personal competence "active position in life" and described the methodology of group training for its development in university students.

Keywords: training, social and personal competence, competence, active position in life, pattern, behavioral pattern.

Вступ

Активна життєва позиція – соціально-особистісна компетенція, рівень розвитку якої свідчить про наявність у особи певних суспільно-важливих навичок. Такого роду компетенція важлива не лише у громадському, а й у професійному житті, оскільки вона проявляється через характерні риси, корисні у обох сферах, наприклад: ініціативність, відвага, креативність, активність, наполегливість, самостійність, принциповість та ін. Паралельно формується здатність критично осмислювати інформацію, рефлексувати щодо внутрішніх мотивів, свідомо реагувати на зовнішні впливи. Особливо цінні подібні риси у сучасних умовах, оскільки різні аспекти сьогодення потребують потужного уміння втілювати у життя перспективні ідеї – у бізнесі та на виробництві, у науці, освіті, політиці тощо.

Потужним засобом розвитку цієї компетенції є тренінги, які актуалізують та стимулюють потребу до активної участі в житті суспільства.

Напрацювання нових поведінкових патернів щодо життєвої позиції особистості

Компетенція "активна життєва позиція" – це система знань, умінь, навичок, досвіду, які дають змогу особистості системно діяти у соціумі, орієнтуватись у суспільних процесах, відповідально ставитись до оточуючих людей, процесів, об'єктів середовища. При цьому проявляються наступні риси та особливості:

1) діяльнісні:

- цілеспрямованість;
- здатність діяти;

2) перцептивні:

- усвідомлення відповідальності;
- розуміння причин та наслідків вчинків;

3) релевантисні:

- здатність виділяти актуальні вимоги суспільства (трендові запити) та співвідносити з ними свої дії.

Особа з активною життєвою позицією демонструє специфічні поведінкові патерни [1], тобто шаблонні поведінкові реакції та послідовність стереотипних дій. Їх наявність свідчить про бажання та здатність впливати на суспільні процеси.

Патерни формуються протягом процесів навчання, виховання та спостереження за іншими. Людина має схильність формувати їх, оскільки їй, маючи готові шаблони поведінки, легше взаємодіяти у соціумі. Якщо штучно помістити особистість у середовище, де усі учасники

проявляють певні риси активної життєвої позиції, то в результаті напрацьовуватимуться нові специфічні стереотипи поведінки.

Тренінг, як специфічна форма активного навчання, дає можливість розвинути та напрацювати певні навички [2], котрі, ставши частиною поведінкових патернів, актуалізуються у момент, коли буде усвідомлена відповідна потреба і з'явиться готовність до активних дій. Саме тому для розвитку компетенції "активна життєва позиція" доречно використати формат тренінгів, орієнтованих на поведінкові моделі навчання [3]. Зокрема, ефективною є групова форма роботи, оскільки завдяки їй задіюється весь особистий досвід учасників і, паралельно, відбувається зворотній зв'язок з групою для корегування поведінкових стереотипів. В підсумку учасники усвідомлюють, яка типова для них поведінка принесла їм успіх на тренінгу, а що стало причиною невдачі. При цьому нові знання негайно втілюються на практиці і тому надалі свіжо-набуті навички з мінімальними зусиллями втілюватимуться у житті.

Методика проведення тренінгів для розвитку компетенції "активна життєва позиція"

У Вінницькому національному технічному університеті втілюється концепція розвитку соціально-особистісної компетенції "активна життєва позиція". Для студентів 1-3 курсів різних факультетів в рамках навчальної дисципліни "Навчальна практика" проводяться тренінги "Активна життєва позиція: співпраця з депутатами міськради для втілення студентських ініціатив", учасниками яких протягом навчального року стали біля сотні молодих людей.

Тренінги, які проводили викладачі університету, можна класифікувати наступним чином [4]:

- за формою – групові;
- за складом учасників – квазіреальні групи (утворюються тимчасово на період тренінгу і розпадаються після його проведення);
- за композицією – групи, однорідні за соціальним статусом та місцем зайнятості (група студентів одного вишу);
- за рівнем змін – суб'єктний тренінг (зміни на рівні умінь та навичок);
- за організацією – фрагментарний тренінг (разова програма певної спрямованості, вибір теми і програми залежить від вподобань та цілей тренера);
- за цілями і задачами – тренінг спеціальних навичок.

У програмі тренінгу використовувались 2 типи групової роботи [4]:

- 1) "Я-Організація" – орієнтація на навички взаємодії особистості та організації;
- 2) "Я-Я" – орієнтація на саморозвиток та зміни в свідомості та поведінці учасників.

Вирішувались такі завдання:

- 1) головне завдання – напрацювання поведінкових патернів "активна життєва позиція";
- 2) супутні завдання – напрацювання навичок генерування нових ідей, уміння виступати публічно, проводити презентації, ефективно комунікувати, працювати у команді.

Згідно критерію спрямованості впливів та змін дані тренінги належать до соціально-психологічного типу, оскільки вони спрямовані і на формування навичок, і на зміни у свідомості [4]. Протягом години учасники тренінгу вирішують ряд задач, розвиваючи уміння та навички:

- 1) міркують над суспільними проблемами, які існують у даній міській громаді для різних категорій населення;
- 2) пишуть звернення щодо виявленої проблеми до представника місцевої влади;
- 3) роблять презентацію своєї ідеї, яка вирішує виявлену проблему;
- 4) розробляють проект для конкурсу проектів місцевої влади;
- 5) вигадують назву проекту та продумують перші кроки рекламної кампанії.

При цьому паралельно учасникам надаються певні тематичні знання: про особливості роботи депутатів місцевих рад, про вимоги при оформленні офіційних документів, про структуру органів місцевої влади та про інструменти, які є у громадськості для співпраці з владою тощо.

Учасники тренінгів, внаслідок набуття відповідних практичних навичок, умінь та отримання знань, розвивають соціально-особистісну компетенцію "активна життєва позиція", набувають нових стереотипів поведінки та отримують здатність змінювати на краще життя громади.

Висновок

Поведінкові моделі навчання, які обрані для застосування у тренінгах "Активна життєва позиція: співпраця з депутатами міськради для втілення студентських ініціатив", перегукуються з когнітивно-поведінковим напрямом психотерапії, заснованим американським психологом А. Т. Беком. Специфічні підходи цього напрямку сфокусовані на створенні нових корисних шаблонів мислення й поведінки та, відповідно, усунення шкідливих [5]. Тренінги "активна життєва позиція" не претендують на подібні глобальні зміни у мисленні та поведінці учасників, однак вони мають аналогічні цілі – напрацювання та розвиток корисних поведінкових патернів, що проявлятимуться через певні характерні риси та особливості діяльності та стануть у нагоді для гармонізації професійної, особистої, суспільної сфер життя людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Крилова-Грек Ю. М. Психологічні засади патернів поведінки у конфліктних ситуаціях [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://www.socd.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elopen/aktprob.19.155.pdf>
2. Мельник О. В. Тренінги – інструмент ефективної підготовки студентів [Електронний ресурс] / О. В. Мельник // Матеріали XLV Науково-технічної конференції ВНТУ, Вінниця, 23-24 березня 2016 р. - Електрон. текст. дані. - 2016. - Режим доступу : <http://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-ininv/all-ininv-2016/paper/view/283>
3. Вачков И. Основы технологии группового тренинга. Психотехники: Учебное пособие . – М.: Издательство "Ось-89", 2001. – 224 с.
4. Тренинг [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://psychologiya.com.ua/trening.html>
5. Поведенческая психотерапия [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://psihomed.com/povedencheskaya-psihoterapiya/>

Олена Володимирівна Бурдейна – старший викладач кафедри інтеграції навчання з виробництвом, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: elenaburd@vntu.edu.ua

Olena Burdeina – senior lecturer Training and Production Integration, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsya, e-mail: elenaburd@vntu.edu.ua